

Nr 102.

Av herr **Anderson, Axel Ivar, m. fl.**, om revision av riksdagens arbetsformer.

Frågan om revision av riksdagens arbetsformer var senast föremål för behandling i riksdagen under höstsessionen 1943. Konstitutionsutskottet tog då på eget initiativ upp ärendet i hela dess vidd och föreslog riksdagen att hos Kungl. Maj:t hemställa om en skyndsam utredning. Detta blev också riksdagens beslut. Första kammaren uteslöt emellertid utskottets motivering, som alltså bortföll. Utskottsmajoriteten ifrågasatte i motiveringen en uppdelning av riksdagsarbetet i två sessioner som ett tänkbart botemedel mot olägenheterna av de utdragna riksdagssessionerna. Fyra reservanter avvisade tanken på en höstsession. De ansågo, att riksdagens sammanträdestid i första hand borde förkortas genom rationalisering. Var detta icke möjligt, borde i stället riksdagens början flyttas tillbaka, förslagsvis till den 1 december.

Sakkunniga tillkallades i slutet av år 1943. Deras utlåtande förelåg i mars 1944 och innehöll vissa förslag till riksdagsarbetets rationalisering inom ramen för de nuvarande förhållandena. Däremot avvisade de sakkunniga såväl riksdagens uppdelning i en vår- och en höstsession som flyttningen av tiden för riksdagsöppnandet. Inga förslag på grundval av detta sakkunnigutlåtande ha framlagts för riksdagen.

Tidpunkten synes oss nu vara inne att försöka åstadkomma en lösning av problemet om rationellare arbetsformer för riksdagen. Överhuvud taget kräver omsorgen om folkrepresentationens anseende och om vår demokratis styrka, att riksdagen lägger sig allvarligt vinn om att på ett effektivt sätt organisera sitt eget arbete. De under kriget rådande särskilda förhållandena ha så småningom skapat en ordning, innefattande en vår- och en höstsession, som icke synes böra bibehållas under fredstiden. Å andra sidan förefaller en regelbunden förlängning av den tidigare som normal betraktade riksdagstiden vara oundviklig. Frågan uppstår då, hur denna utvidgning av sammanträdestiden skall kunna vinnas utan att metoden med »delad riksdag» behöver anlitas. En god utväg synes vara att, såsom de fyra reservanterna i konstitutionsutskottets memorial av år 1943 tänkte sig, flytta sammanträdestidens början till den 1 december. Även andra åtgärder i rationaliserande syfte behöva givetvis vidtagas, men ändringen av sessionstiden synes oss böra komma i första rummet.

Olägenheterna av den numera praktiserade anordningen med två riksdags-

sessioner per år ligga i öppen dag. Departementens arbete försvåras genom att förberedelserna för i synnerhet statsverkspropositionen kollidera med uppgifterna under höstsessionen. Riksdagsmännen upptagas med riksdagsarbete under större delen av året. De få alltför kort sammanhängande tid för sina ordinarie sysslor. Många av dem bli urståndsatta att förena riksdagsarbetet och gärningen i hemorten och i de egna företagen. Härigenom uppstå hinder för en del samhällsgrupper att få företrädare i riksdagen. Uppkomsten av ett system med yrkespolitiker befordras på ett icke önskvärt sätt.

En tillbakaflyttning av tiden för riksdagens början till den 1 december skulle först och främst erbjuda en möjlighet att bättre utnyttja »dödperioden» under den första riksdagstiden. Statsverkspropositionen skulle föreligga färdig vid riksdagens öppnande. Under tiden mellan den 1 december och nyår väljas och konstitueras utskotten, väckas, utremitteras och tryckas motionerna. Utskottens kanslipersonal går igenom det inkomna materialet, och riksdagsmännen kunna börja läsa sig in i ärendena, vilket icke nödvändigtvis behöfde ske i Stockholm. Under tiden kunde Kungl. Maj:ts kansli i lugn och ro fortsätta arbetet med återstående propositioner. Strax efter nyår bleve det möjligt för utskotten att sätta i gång på allvar. Därmed skulle risken för försening och förlängning av riksdagssessionen i väsentlig mån minskas och en särskild höst-session bli onödig. En enhetlig budgetbehandling, som under nuvarande förhållanden försvåras icke minst genom höstriksdagarnas tilläggsstater, skulle vinnas. Riksdagen borde kunna officiellt avslutas senast med juni månads utgång. Någon »förpuppning» skulle alltså icke vidare förekomma utan ett uppehåll på fem—sex månader inträda, till dess ny riksdag sammanträder den 1 december.

Enligt vad som upplysts i 1944 års kommittébetänkande möter det inga hinder att få statsverkspropositionen färdig till den 1 december. Ingen omläggning av budgetåret är heller erforderlig, om tiden för riksdagsöppnandet sättes till nämnda datum. Riksdagsvalen kunna som hittills äga rum i september. Däremot finge naturligtvis riksdagsmännens mandattid avpassas efter den nya ordningen.

En principiell anslutning till ett riksdagsöppnande den 1 december och en härigenom vunnen begränsning av riksdagstidens längd aktualiserar frågan om riksdagsarvodena. 1943 års sakkunniga föreslogo en kombination av ett fast, årligt arvode att utbetalas per månad och ett dagarvode under själva riksdagstiden. Lämpligare synes vara att taga steget fullt ut och införa ett fast och tillräckligt högt årsarvode att utgå med ett belopp per månad. Vi föreslå, att detta arvode fixeras till: för riksdagsledamot bosatt i Stockholm kr. 750:— per månad för tiden 1/12—31/5 och kr. 250:— per månad för återstående sex månader samt för riksdagsledamot utanför Stockholm kr. 1 000:— per månad för tiden 1/12—31/5 och kr. 350:— per månad för återstående sex månader. Per år skulle då arvodet utgå med kr. 6 000:— respektive kr. 8 100:—, vilka summor i det närmaste överensstämna med de under senare

ären utgående arvodesbeloppen. Ett sådant arvode synes oss vara väl motiverat, under förutsättning att riksdagssessionen ordnas på av oss föreslaget sätt; i själva verket synes ett fast arvode, beräknat på det sätt vi föreslagit, vara en förutsättning för att systemet med en sammanhängande riksdagssession med början 1 december skall fungera väl. Ur statsfinansiell synpunkt skulle det innebära en besparing i jämförelse med nuvarande kostsamma anordning med höstsession. I händelse av urtima riksdag, som kan behöva inkallas i utomordentliga fall, bör givetvis ett tilläggsarvode utgå till det lägre fasta arvodet.

I överensstämmelse med sin uppfattning, att förseningen av riksdagsarbetet och de allt mer utdragna sessionerna i främsta rummet äro att tillskriva den mindre tillfredsställande ordning, som råder beträffande propositionernas avlämnande, föreslago 1943 års sakkunniga bl. a. ett uppskovsförfarande. Riksdagen skulle, genom i § 58 RO införda bestämmelser, få möjlighet att på vederbörande utskotts framställning genom sammanstående beslut av bägge kamrarna uppskjuta behandlingen av proposition, som avlämnats efter den ordinarie propositionstiden. Vidare föreslago sakkunniga, att i § 34 RO infördes ett stadgande om att Kungl. Maj:t vid riksdagens öppnande skall överlämna en förteckning över de förslag och framställningar till riksdagen, som äro att vänta utöver statsverkspropositionen. Ehuru det nämnda uppskovsförfarandet kan medföra vissa olägenheter och ehuru under hand förteckningar sådana som de föreslagna redan nu överlämnas till talmännen, synas dessa båda stadganden ha en uppgift att fylla, varför vi i denna del ansluta oss till vad de sakkunniga ha föreslagit.

Slutligen förorda vi sakkunnigas förslag, att reglerna i § 59 RO om snabbbehandling av ärenden få den ändrade innebörden, att en andra bordläggning skall vara obligatorisk, såvida icke kammaren på vederbörande utskotts framställning annorlunda beslutar. Härigenom vunnas trygghet mot missbruk vid snabbbehandlingen. Till detta stadgande böra fogas bestämmelser i § 18 ordningsstadgorna för kamrarna, som garantera, att kammarledamöterna i förväg få meddelande om att utskott har hemställt om snabbbehandling av ett ärende.

Med hänvisning till vad som sålunda anförts hemställa vi,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en förnyad, skyndsamt utredning angående revision av riksdagens arbetsformer i enlighet med de i motionen uppdragna riktlinjerna samt om framläggande snarast möjligt av de förslag, vartill utredningen kan giva anledning.

Stockholm den 22 januari 1946.

Ivar Anderson.

J. B. Johansson.

K. G. Ewerlöf.